

Doświadczenia osób LGBT z dyskryminacją i przestępstwami z nienawiści w UE i Chorwacji

Artykuł 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej stanowi, że godność człowieka jest nienaruszalna. Musi być szanowana i chroniona. Artykuł 21 gwarantuje prawo do niedyskryminacji, zakazując również dyskryminacji ze względu na orientację seksualną. Zasada równego traktowania to podstawowa wartość Unii Europejskiej, zapewniająca poszanowanie godności człowieka oraz pełny i równoprawny udział w życiu gospodarczym, kulturalnym i społecznym.

Kontekst polityki

W obszarze praw podstawowych lesbijek, gejów, osób biseksualnych i transpłciowych (LGBT) zachodzi coraz więcej zmian zarówno w wymiarze międzynarodowym, jak i krajowym. Unia Europejska (UE), Rada Europy oraz Organizacja Narodów Zjednoczonych dopracowały lub umocniły standardy w obszarze niedyskryminacji i równości osób LGBT. Orientację seksualną i tożsamość płciową coraz wyraźniej uznaje się za powód dyskryminacji w prawodawstwie europejskim i krajowym.

W 2010 r. Komisja Europejska zwróciła się do FRA o zgromadzenie porównywalnych danych na temat dyskryminacji i przestępstw z nienawiści, doświadczanych przez osoby LGBT we wszystkich państwach członkowskich UE i w Chorwacji. W odpowiedzi FRA przeprowadziła w 2012 r. w Internecie badanie ankietowe, w którym wzięło udział 93 079 respondentów. Ankieta dostarczyła wielu porównywalnych danych, umożliwiając FRA sformułowanie wniosków i zapewnienie doradztwa opartego na dowodach. Mogą one pomóc instytucjom UE i państwom członkowskim w określeniu problemów w obszarze praw podstawowych, z jakimi zmagają się osoby LGBT oraz w rozwiązaniu tych problemów za sprawą ukierunkowanych reakcji w dziedzinie prawa i polityki, mających zapewnić takim osobom ochronę i możliwość korzystania z przysługujących im praw podstawowych.

Kluczowe ustalenia

Wyniki wskazują na to, że osoby LGBT w dzisiejszym społeczeństwie UE często cierpią z powodu braku możliwości bycia sobą w szkole, w pracy czy w innych miejscach publicznych. Wiele z nich ukrywa zatem swoją tożsamość, żyjąc w odosobnieniu lub nawet w strachu. Inne, próbując być sobą, doświadczają dyskryminacji, a nawet przemocy. Respondenci

z różnych krajów bardzo różnie postrzegają dyskryminację, nękanie oraz przemoc ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową. Dotyczy to również sposobu postrzegania przez nich zakresu negatywnych postaw społecznych wobec osób LGBT oraz strategii unikania stosowanych przez takie osoby z obawy przed napastowaniem, groźbami czy nękaniami.

- Prawie połowa (47%) wszystkich respondentów stwierdziła, że w roku poprzedzającym badanie doświadczyła osobiście dyskryminacji lub nękania ze względu na orientację seksualną.
- Ponad 80% respondentów z każdego państwa członkowskiego UE wymienia negatywne uwagi wobec młodzieży LGBT lub przypadki jej prześladowania w szkole.
- Dwie trzecie (67%) wszystkich respondentów przyznało, że chodząc do szkoły, przed ukończeniem 18. roku życia często lub zawsze ukrywali albo maskowali fakt przynależności do grupy LGBT.
- Jeden na pięciu respondentów, którzy w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie byli zatrudnieni lub poszukiwali pracy, doświadczył w ubiegłym roku dyskryminacji w tych sytuacjach. W przypadku osób transpłciowych dotyczy to jednego na trzech respondentów.
- Spośród respondentów, którzy w ciągu roku poprzedzającego badanie odwiedzili kawiarnię, restaurację, bar lub klub nocny, jeden na pięciu (18%) osobiście doświadczył w takim miejscu dyskryminacji z powodu przynależności do grupy LGBT.
- Jedna czwarta (26%) wszystkich respondentów z UE w okresie ostatnich pięciu lat padła ofiarą napaści lub znalazła się w sytuacji zagrożenia przemocą.
- Mniej więcej trzech na 10 respondentów transpłciowych przyznało, że w roku poprzedzającym badanie padło ofiarą przemocy lub doświadczyło zagrożenia przemocą więcej niż trzy razy.
- Większość respondentów, którzy w ubiegłym roku doświadczyli przemocy (59%), przyznała, że napaść lub zagrożenie przemocą były częściowo lub całkowicie podyktowane faktem uznania ich za osoby LGBT.
- Mniej niż jedna na pięć osób (17 %) zgłosiła na policję ostatni przypadek przemocy powodowanej

nienawiścią, który im się przytrafił. Około 66% respondentów ze wszystkich państw członkowskich UE boi się trzymać za rękę swojego partnera tej samej płci w miejscu publicznym. W przypadku gejów i mężczyzn biseksualnych dotyczy to odpowiednio 74 % i 78 % respondentów.

- Ponad cztery piąte respondentów stwierdziło, że luźne żarty na temat osób LGBT w życiu codziennym są zjawiskiem powszechnym.
- Prawie połowa wszystkich respondentów uważa, że politycy w ich kraju zamieszkania powszechnie posługują się obraźliwym językiem, wypowiadając się o osobach LGBT.

Doradztwo oparte na dowodach

Na podstawie materiałów statystycznych, zgromadzonych przy pomocy tego badania ankietowego, FRA sformułowała wnioski i może służyć opartym na dowodach doradztwem, wspierając proces opracowywania prawnych i politycznych reakcji na poziomie UE i krajowym.

Zapewnienie bezpiecznego środowiska w sektorze edukacji

Państwa członkowskie UE powinny podejmować działania na rzecz zapewnienia młodzieży LGBT bezpiecznego i wspierającego ją środowiska szkolnego, pozbawionego przypadków znęcania się i wykluczenia. Działania takie obejmują walkę z napiętnowaniem i marginalizacją osób LGBT oraz propagowanie różnorodności. Szkoły należy zachęcać do wprowadzania polityki mającej na celu wyeliminowanie przypadków zastraszania. Państwa członkowskie UE powinny zadbać o wprowadzenie do szkolnych programów nauczania obiektywnych informacji na temat orientacji seksualnej, tożsamości płciowej i ekspresji płciowej, stymulując tym samym poszanowanie i zrozumienie wśród pracowników i uczniów oraz lepiej uświadamiając problemy, z jakimi borykają się osoby LGBT.

Zwalczanie dyskryminacji ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową

Pluralistyczne i integracyjne środowisko społeczne, oparte na zasadzie równości przewidzianej w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, sprzyja środowisku, w którym osoby LGBT mogą otwarcie oraz swobodnie żyć i wyrażać siebie.

Aby wzmocnić systematyczny i skoordynowany odzew na dyskryminację, UE i jej państwa członkowskie zachęca się do opracowywania planów działań sprzyjających poszanowaniu osób LGBT oraz ochronie ich praw podstawowych i/ lub do uwzględnienia kwestii dotyczących LGBT w krajowych planach działania i strategiach w obszarze praw człowieka. Specjalną uwagę należy poświęcić problemom, z jakimi borykają się osoby transpłciowe i młode osoby LGBT, uwzględniając przy tym szczególną sytuację tych osób. UE powinna stymulować wymianę obiecujących praktyk, które w aktywny sposób propagują poszanowanie osób LGBT. Państwa członkowskie zachęca się do propagowania bardziej wyważonej opinii publicznej na temat spraw dotyczących LGBT przez ułatwianie dialogu z podmiotami o kluczowym znaczeniu. Propagowanie praw podstawowych osób LGBT wymaga też silnego i pozytywnego przywództwa politycznego.

Rozpoznawanie i ochrona ofiar przestępstw z nienawiści wobec osób LGBT

Prawo do życia, bezpieczeństwa i ochrony przed przemocą to prawa wszystkich obywateli, niezależnie od ich orientacji seksualnej czy tożsamości płciowej.

UE i jej państwa członkowskie powinny rozważyć przyjęcie prawodawstwa dotyczącego nawoływania do nienawiści motywowanego homofobią i transfobią, aby osoby LGBT można było chronić na równi z innymi. Państwa członkowskie UE zachęca się też to zwiększenia wysiłków w obszarze rozpoznawania i zapewnienia ochrony osobom LGBT będącym ofiarami przestępstw z nienawiści, przez uwzględnienie nienawiści motywowanej homofobią i transfobią w ustawodawstwie krajowym dotyczącym przestępstw z nienawiści. Należy również rozważyć szkolenie pracowników organów ścigania, obejmujące sposoby rejestrowania zdarzeń.

Zapewnienie równego traktowania w sferze zatrudnienia

Prawo UE powinno wyraźnie zakazać dyskryminacji ze względu na tożsamość płciową, natomiast UE powinna nadal monitorować skuteczność działania krajowych organów ds. skarg i skuteczność stosowanych procedur. Państwa członkowskie UE powinny wspierać organy ds. równości oraz inne krajowe mechanizmy składania skarg w dążeniach do informowania osób LGBT o przysługujących im prawach oraz procedurach w celu lepszego uświadomienia zjawiska dyskryminacji.

Dyskryminacja poza sferą zatrudnienia

Znaczne ujednoczenie ochrony przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną we wszystkich państwach członkowskich UE można zapewnić, wprowadzając w całej UE zakaz takiej dyskryminacji w sferach wychodzących poza sferę zatrudnienia i działalności zawodowej, zgodnie z propozycją Komisji Europejskiej przedstawioną we *wniosku dotyczącym dyrektywy Rady w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania osób bez względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną z dnia 2 lipca 2008 r.* Należy rozważyć wyraźne nadanie dyskryminacji ze względu na tożsamość płciową statusu dyskryminacji w całym obowiązującym i przyszłym prawodawstwie UE.

Dalsze informacje:

Oba sprawozdania FRA zawierające wyniki ankiety – *EU LGBT survey: Results at a glance (Wyniki ankiety UE na temat LGBT: w skrócie)* oraz *EU LGBT survey: main results (Wyniki ankiety UE na Temat LGBT: główne wyniki)* – znajdują się na stronie: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources>

Narzędzie wizualizujące dane – *EU LGBT data explorer („Bandanał ankiety osób LGBT w Europie”)* znajduje się na stronie: <http://fra.europa.eu/en/lgbt-survey-results>

Z przeglądem działań FRA w obszarze praw podstawowych osób LGBT można zapoznać się na stronie: <http://fra.europa.eu/en/theme/lgbt>